

TA'LIM JARAYONIDA RUS TILI FANIDA INTERFAOL METODLARNI QO'LLASH

Jalolova Gulnora, Kurbanova Mavjuda
Respublika musiqa va san'at kolleji

O'quv jarayonini tashkil etishda ko'plab ta'limiy metodlardan foydalanib kelinmoqda, ular orasida interfaol ta'lim va uning asosini tashkil etuvchi interfaol metodlar ayniqsa samarali sanaladi. Ta'lim metodi - o'qituvchining o'quvchilar bilan muntazam qo'llaydigan, o'quvchilarga o'z aqliy qobiliyatlarini va qiziqishlarini rivojlantirish, bilim va ko'nikmalarini egallay hamda ulardan amalda ham foydalanish imkonini beruvchi ish usulidir. Belgilangan ta'lim berish maqsadiga erishish bo'yicha ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchilar o'zaro faoliyatini tashkil etishning tartibga solingan usullar majmuasi hisoblanadi. Quyida rus tili fanini o'qitishda qo'llaniladigan interfaol metodlarning ba'zilar haqida to'xtalib o'tamiz. Interfaol va interaktiv so'zlari bir xil ma'noda bo'lib, interaktiv so'zi inglizcha "inter" - "birgalikdagi" va "act" - "harakatlanish" so'zlaridan olingan. Interaktivlik birgalikda harakatlanish yoki suhbat, dialog rejimida nimadir (masalan, kompyuter) yoki kimdir (o'qituvchi) bilan bo'lish demakdir. Bundan kelib chiqadiki, interaktiv ta'lim - avvalo dialogli ta'lim bo'lib uning davomida o'qituvchi va o'quvchi, o'quvchi va kompyuter o'zaro hamkorligi amalga oshiriladi. Interfaol va interaktiv so'zlari bir xil ma'noda bo'lib, interaktiv so'zi inglizcha "inter" - "birgalikdagi" va "act" - "harakatlanish" so'zlaridan olingan. Interaktivlik birgalikda harakatlanish yoki suhbat, dialog rejimida nimadir (masalan, kompyuter) yoki kimdir (o'qituvchi) bilan bo'lish demakdir. Bundan kelib chiqadiki, interaktiv ta'lim - avvalo dialogli ta'lim bo'lib uning davomida o'qituvchi va o'quvchi, o'quvchi va kompyuter o'zaro hamkorligi amalga oshiriladi. Interfaol ta'limning asosini yuqorida aytilganidek interfaol metodlar asosida darsni olib borish tashkil etadi. Ta'limning interfaol metodlari o'quvchilarning ulkan ta'limiy qudratidan foydalanish va faollashtirish, o'quv jarayoniga musobaqa elementlarini kiritish imkonini beradi: ta'lim oluvchilar guruhining aqliy kuchi uning a'zolari kuchi yig'indisidan ko'proq (ya'ni guruh natijasi individual natijalar yig'indisidan doimo ortiq). O'rganilayotganlarini o'zlashtirishga da'vat qilish metodlari ushbu metodlardan umumiy o'rta ta'lim tizimida o'qitiladigan deyarli barcha fanlarni o'rgatishda foydalanish mumkin bo'lib, agar ushbu metodlar to'g'ri qo'llansa albatta yaxshi natijaga erishish mumkin. Buning uchun o'qituvchining o'zi yuqoridagi metodlarni qo'llash haqida tushunchaga ega bo'lishi lozim. Erkin

yoziq, Klaster, Aqliy hujum, B-B-B chizmasi, Chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi, Blits-so'rov kabi metodlar o'quvchilarni tez o'ziga jalb qiladi, ularning darsdagi faolligini oshiradi. Rus tilida darslarida ushbu metodlardan o'quvchilarning yoshiga moslagan holda dastlab sodda shaklda keyinroq murakkab shaklda foydalanish kerak. Boshlang'ich sinflarda ham yuqori sinflarda ham ushbu metodlarni qo'llash orqali tashkil etilgan darslar samarali bo'ladi. Yangi materialni anglash metodlari o'quvchilarni fanni o'zlashtirishda o'zaro hamkorlik, bilmagan, tushunmagan narsalarini ustozidan, do'stlaridan so'rab o'rganish va o'zgalarga o'rgatishga qaratilgan metodlardir. Ushbu metodlar nafaqat aqliy shuningdek tarbiyaviy ahamiyati ham samarali sanaladi ya'ni ushbu metodlar, o'quvchilarga o'rtasida do'stlik, halollik, mexr-oqibat kabi tuyg'ularni shakllantiradi. O'rganilganlarini fikrlashga imkon beruvchi metodlar o'quvchilarni yangi o'tilgan mavzuni qay darajada o'zlashtirganlarini aniqlab beruvchi metodlardir. Ularni qo'llash orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, o'rgangan bilimlarini taqqoslay olish kabi ko'nikmalar shakllanadi. Suhbat metodi bu -o'quvchi shaxsini g'ayaviy, ma'naviy, axloqiy jihatdan shakllantirishda o'qituvchining jonli so'zi eng ta'sirchan usullardan biri hisoblanadi. Suhbat uchun mavzu tanlashda uning mazkur sinf o'quvchilari uchun har tomonlama mosligi, dolzarbligini muhim ahamiyatga ega. Suhbat davomida o'quvchilarga ularning o'z fikrini erkin ifoda etishlari hamda mustaqil fikr yuritishlariga imkon beruvchi savollar bilan murojaat etish juda muhimdir. Bu borada bahs-munozaraning ham katta ahamiyati bor. Hikoya metodi bunda o'quvchilar odatda turli xil misollar bilan boyitilgan hikoyalarga qiziqishadi va ularni sevib tinlashadi. Ularga xalq o'tmishi, ertak qahramonlarining hayoti, ularning ko'rsatgan jasoratlari haqida so'zlab berish mumkin. Shuningdek, ommaviy axborot vositalari, gazetalar, jurnallar, radio-televideniyaedagi malumotlar ham o'quvchilarni aslo befarq qoldirmaydi. Suhbat yokki hikoya mavzusining o'quvchilar tomonidan tanlanishi, ularning mazmunli va qiziqarli o'tishini ta'minlaydi. Buning natijasida o'quvchilar ilgari surilayotgan bu mavzuga e'tiborsiz bo'lishmaydi. O'z fikrlarini erkin ravishda bildira oladi. Bu esa fikrlarini rivojlanishiga olib keladi. O'z-o'zini tarbiyalash metodi bu - o'quvchilarning o'zini o'zi idora qilish va o'quvchilarning turli organlari faoliyatida faol ishtirok etishni ta'minlash, ijtimoiy mavqeini oshirishning ta'sirchan vositasidir. O'z-o'zini baholash metodi bunda xatti-harakatlari, fazilatlarini, xulq-atvorini tahlil qilish, asosida o'z shaxsiga baho berishga yo'naltirilgan faoliyat turi hisoblanadi. O'quvchi o'z-o'zini baholash qiyin, lekin ularni bunga yetarlicha tayyorlash mumkin. Buning uchun o'quvchi o'z burchini tushunishi, tahsil va tarbiya olish uchun sababli

asos bo'lishi, ya'ni tarbiyalanishni xohlashi, o'z - o'zini takomillashtirishga intilishi lozim. Bu usul ularga o'zlariga chetdan turib, xolisona baho berishga yordam beradi. Rag'batlantirish metodi bu - o'quvchilarning faoliyatiga, xatti harakatiga ijobiy baho berish, asosida unga ishonch bildirish, ko'nglini ko'tarish va ularni qo'llab- quvvatlash usuli hisoblanadi. O'quvchilaringiz rus tilini qanday qilib yaxshilay olishlarini so'rashganda, ularga qanday maslahat berasiz? O'qituvchilar ko'pincha quyidagilarni maslahat berishadi: ko'plab rus tillarini tinglash, so'zlarni tez-tez qayta ko'rib chiqish, tilni o'rganish va grammatikaning ma'noga qanday ta'sir qilishini tushunish. O'qituvchi juda ko'p yordam berishi mumkin, ammo o'quvchilar haqiqatan ham ilgarilab ketishlari uchun sinfda o'tkazadigan vaqt yetarli emas; ularga darsdan tashqari vaqtlarda ham ko'plab mashqlar kerak. O'qituvchi uchun o'quvchilar darsdan tashqari vaqtlarda nima qilayotganini ko'rib chiqish va rus tilini takomillashtirish bo'yicha ko'rsatma berish juda muhimdir. Bu uy vazifasini belgilashdan tashqarida va o'quvchilar har kuni rus tilida ko'nikmalarini rivojlantirish uchun foydalanishi mumkin bo'lgan vositalar va manbalarni o'z ichiga olishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. M. X. Toxtaxodjayev “Pedagogika” Toshkent - 2010. 220, 221 - betlar.
2. Mirzayeva F. Kasbiy fanlarni o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish(uslubiy qo'llanma). Toshkent – 2013.
3. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.

